

Position paper

Aan: Vaste commissie voor Financiën Eerste Kamer

Van: Prof.dr.mr. Edwin Heithuis (hoogleraar fiscale economie Universiteit van Amsterdam, wetenschappelijk adviseur BDO Belastingadviseurs en rechter-plaatsvervanger Rechtbank Den Haag)

Datum: 12 mei 2026

Betreft: **Wet werkelijk rendement box 3**

Met betrekking tot het wetsvoorstel Wet werkelijk rendement 3 (hierna kort aangeduid als WWR-box 3) zou ik graag de volgende vier punten willen inbrengen, waarvan de eerste twee direct de nieuwe box 3 betreffen en de laatste twee op wat wijdere afstand staan van die nieuwe box 3 maar er wel mee samenhangen:

1. Vermogensaanwas- of -winstbelasting;
2. *Start-* en *scale-ups* en <5%-belangen in familiebedrijven;
3. Samenhang met eigen woning;
4. Erf- en schenkbelasting

Ik sluit deze bijdrage af met enkele opmerkingen over enkele kleinere meer technische onderwerpen binnen de WWR-box 3.

1. Vermogensaanwas- of vermogenswinstbelasting

De vraag of box 3 een vermogensaanwas- of vermogenswinstbelasting moet zijn, is al veelvuldig aan de orde geweest. Het wetsvoorstel dat thans voorligt is een compromis: voor vastgoed en aandelen in *start-* en *scale-ups* geldt een vermogenswinstbelasting, voor alle andere beleggingen een vermogensaanwasbelasting. De vraag is welke variant de voorkeur verdient.

Een vermogensaanwasbelasting is economisch superieur, daarover kan geen misverstand bestaan. Maar belastingheffing is meer dan alleen economie. Belastingheffing is ook recht. Behalve economisch doelmatig moet belastingheffing ook rechtvaardig zijn en bij voorkeur neutraal en met weinig tot geen mogelijkheden tot arbitrage. En daaraan voldoet een vermogensaanwasbelasting naar mijn mening niet. Een vermogenswinstbelasting voldoet daar wel aan en wel om de volgende redenen:

1. Een vermogensaanwasbelasting komt nergens in onze directe belastingen (IB en VpB) voor. Dit zal dus leiden tot belastingarbitrage, met name via box 2, wat ook eenvoudig kan. Nu kan men dit tegengaan door middel van antimisbruikmaatregelen, maar dan is het omgekeerd eenvoudiger om box 3 in lijn te brengen met wat elders in de IB en VpB gebruikelijker is. Sowieso moet worden verklaard waarom we elders in de IB en VpB wel vermogenswinsten belasten, dus pas bij realisatie, en in box 3 voor een bepaalde categorie niet. Een andere

verklaring dan alleen de in de beginjaren hogere budgettaire opbrengst van een vermogensaanwasbelasting, het meest gebruikte argument maar met de minste overtuigingskracht, heb ik niet kunnen vinden;

2. Een vermogensaanwasbelasting komt internationaal niet voor. Dit zal leiden tot aansluitverschillen bij e- en immigraties: dubbele heffing bij emigratie (vanwege het internationaal ontbreken van een step up bij binnenkomst) en heffingslekken bij immigratie (vanwege het internationaal ontbreken van een afrekening bij de grens). Dit is uiteraard via belastingverdragen te regelen maar zoiets duurt vele jaren – veel belastingverdragen zijn nog niet eens afgestemd op de emigratieheffing die Nederland in 1997 als eerste land ter wereld heeft ingevoerd voor de box 2-heffing en dat is nu bijna 30 jaar (!) geleden – en in de tussentijd zitten belastingplichtigen op de blaren (althans bij dubbele belastingheffing).

We hebben ons nu eenmaal rekenschap te geven van het bestaande belastingstelsel en staan helaas niet voor een braakliggend terrein dat we helemaal (op)nieuw voor het eerst kunnen inrichten. Als we het 100 jaar geleden anders hadden kunnen doen, hadden we dat waarschijnlijk gedaan. Maar helaas is dat niet zo. En nu kan men alles over de kop gooien, maar men kan ook een nieuw box 3-stelsel inpassen in wat we al hebben en al vele jaren kennen en eraan gewend zijn en dat is een vermogenswinstbelasting en geen vermogensaanwasbelasting.

Als ik de tegenstanders van een vermogenswinstbelasting goed begrijp, zit die tegenstand met name in het uitsteleffect dat inherent is aan een vermogenswinstbelasting die is gebaseerd op het realisatieprincipe. Daarvoor wordt dan gewezen op box 2, waarin dit op grote schaal voorkwam. Ik schrijf ‘voorkwam’, want dit is sinds 2023 al in behoorlijk teruggedrongen door 1. de excessief-lenenmaatregel in box 2 (schulden aan de bv van boven € 500.000 worden als fictief dividend belast in box 2) en 2. het progressieve tarief in box 2 (24,5% over de eerste (globaal) € 68.000 box 2-inkomen en 31% daarboven). Met name het tariefvoordeel bij eerder uitkeren van dividend leidt ertoe dat belastingplichtigen hier (als het bedrijf dit kan lijden) standaard gebruik van maken. Daarbij is uitstel in box 3 wel wat lastiger dan in box 2, want in box 2 heeft de belastingplichtige dit volledig in eigen hand en in box 3 niet. In box 3 hangt het uitstel namelijk af van de beleggingsvorm. Belegt men bijvoorbeeld in aandelen Shell of in Nederlandse staatsobligaties, dan krijgt men elk jaar een in box 3 belast dividend of belaste rente, of men dit nu wil of niet. Wil de belastingplichtige dit niet, dan moet hij kiezen voor beleggingsvormen die niet jaarlijks een rendement uitkeren maar in één keer bij verkoop, zoals in de jaren '90 van de vorige eeuw veel voorkwam bij de zgn. vermogensgroefondsen. Hierbij moet wel worden aangetekend dat toen, vóór 2001, het fiscale voordeel veel groter was dan nu, want verkoopwinsten waren toen volledig belastingvrij. In de nieuwe box 3 is dat niet zo. Desalniettemin is niet uit te sluiten dat banken en anderen die vruchtafdrijvende producten wellicht weer zullen gaan aanbieden. Box 2 heeft ons echter inmiddels geleerd dat dit uitstelgedrag effectief kan worden tegengaan door een progressief tarief, bijvoorbeeld de huidige 36% voor de reguliere voordelen (dividend, rente, huur) en 40% voor de vervreemdingsvoordelen (verkoopwinsten). Opvallend is trouwens ook dat de bronnen ‘winst uit onderneming’ en ‘resultaat uit overige werkzaamheden’ in box 1 in de IB én de VpB ook allemaal vermogenswinstbelastingen zijn, op realisatiebasis, en die heffingen dus ook, net als in box 2, kunnen worden uitgesteld maar om de een of andere reden hoor of lees je daar weinig tot niks over. Blijkbaar vindt men belastinguitstel in box 1 of in de VpB veel minder ernstig. Of het komt daar niet voor, wat de vraag doet rijzen, waarom niet. Maar hetzelfde uitstel in box 2 is kennelijk zeer laakbaar.

Fundamenteleer is mijns inziens dat de box 2-problematiek veel meer een rechtsvorm-problematiek is dan een uitstelproblematiek. De directe belastingen zijn niet neutraal tussen ondernemen of beleggen in privé dan wel door middel van een bv. De belastinguitstelmogelijkheid in box 2 is daarvan slechts een afgeleide. In 2001 is wel heel precies neutraliteit nagestreefd tussen ondernemen in box 1 en ondernemen in de Vpb+box 2 (wat inmiddels ook alweer uit elkaar is gaan lopen), maar het beleggen in box 3 versus beleggen in de Vpb+box 2 is toen totaal uit beeld verdwenen. Dat was vóór 2001 al zo, maar is in 2001 met de toenmalige forfaitaire vermogensrendementsheffing totaal uit zicht geraakt. En dat breekt ons nu nog op. En nu is het mooie dat, als we in box 3 overgaan op een integrale vermogenswinstbelasting (ipv dus deels een vermogensaanwasbelasting), de gelijkheid tussen beleggen in privé of in de bv juist enorm toeneemt! Kiezen we voor een integrale vermogenswinstbelasting, dan wordt de heffingsgrondslag tussen box 1, box 2 en box 3 namelijk geheel gelijk. Alleen de tarieven wijken dan nog af, nl 36% in box 3 versus 38,85% tot 48,8% in box 2+VpB en maximaal 45% in box 1. Trekt men ook de tarieven meer gelijk, dan ontstaat ook op dat punt een grotere gelijkheid. Er doet zich nu dus een unieke kans voor om de gelijkheid tussen de boxen te vergroten. Maar dan moeten we vooral niet kiezen voor een vermogensaanwasbelasting, want die handhaaft nu juist die ongelijkheid. Een neutraler belastingstelsel ligt nu dus voor het grijpen, maar dan moeten we wel het lef hebben die keuze ook te maken!

Ander nadeel van een vermogensaanwasbelasting zijn jaarlijkse schommelingen. Is het ene jaar positief, dan wordt de waarde-aanwas belast. Is het volgende jaar negatief, dan leidt de waarde-afwas tot een box 3-verlies dat men (na een drempel van € 500) pas in de toekomst kan verrekenen met de waarde-aanwas. Dit betekent dat de belastingplichtige de waarde-aanwas in het eerste jaar dus moet voorfinancieren, vermoedelijk op een moment dat hij al weet dat het erop volgende jaar een waarde-afwas heeft laten zien. En hij moet zijn beleggingen wellicht te gelde maken op een slecht moment wanneer die verlieslatend zijn. In een vermogenswinstbelasting speelt deze jaar-op-jaarproblematiek niet, want dan middelen winst- en verliesjaren vanzelf uit in de daadwerkelijke opbrengst bij verkoop.

Wat ook ondersneeuwt, is de grotere ingewikkeldheid van een vermogensaanwasbelasting. Dat die de waardevermindering belast van vermogensbestanddelen tussen 1-1 en 31-12, begrijpt iedereen nog wel, maar als je er dan bij vertelt dat je daarop moet corrigeren de stortingen en onttrekkingen, begint iedereen glazig te kijken. Dat begrijpt niemand, ook doorgewinterde fiscalisten niet. Ik verwijs naar de discussie van afgelopen najaar 2025 over de cessie van huurtermijnen onder de huidige tegenbewijsregeling in box 3 die immers een integrale vermogensaanwasbelasting is. Doorgewinterde fiscalisten met ruime fiscale ervaring gingen in de fiscale analyse van deze figuur in een vermogensaanwassystematiek volledig de mist in. Dat ligt niet aan hen maar aan de vermogensaanwasbelasting, waarin we totaal niet gewend zijn om te denken, fiscalisten niet en belastingplichtigen al helemaal niet. Terwijl iedereen onmiddellijk een vermogenswinstbelasting op realisatiebasis begrijpt. En nu kan men dit uiteraard afdoen met de dooddoener dat men die vermogensaanwassystematiek dan maar moet leren begrijpen, maar men kan ook zeggen: we doen het niet en we kiezen voor een integrale vermogenswinstbelasting. Ik voorspel dat het ongeveer tien jaar gaat duren, voordat iedereen die vermogensaanwassystematiek een beetje in de vingers heeft. En tot die tijd zal dit veel druk leggen op de uitvoering, bij een toch al overbelaste Belastingdienst. Ik weet zeker dat er, zeker in de begintijd, heel veel fouten

zullen worden gemaakt in de vermogensaanwasbelasting. En die zullen er niet gemaakt worden in een vermogenswinstbelasting, omdat iedereen daarmee, vanwege de ervaringen in box 1, box 2 en de VpB, veel meer vertrouwd is.

2. *Start- + scale-ups en <5%-belangen in familiebedrijven*

Met het voorgaande hangt samen de afwijkende behandeling van *start-* en *scale-ups*. Daarvoor geldt in de WWR-box 3 wel een vermogenswinstbelasting. Maar dit roept sfeerovergangsproblemen op wanneer de onderneming niet meer kwalificeert als een *start-* of *scale-up*, wat uiteraard ooit een keer zal gebeuren. Mij lijkt in elk geval niet dat een *start-* of *scale-up* eeuwig als *start-* of *scale-up* kan blijven kwalificeren (al sluit ik niet uit dat dit, als ik naar de nieuwe net geconsulteerde zeer vage definitie van een *start-* of *scale-up* kijk, toch het geval zal zijn). De aandelen switchen dan van het vermogenswinstregime naar het vermogensaanwasregime. Aangezien in het vermogensaanwasregime als startwaarde de waarde in het economische verkeer van de aandelen geldt, zal er vanwege die sfeerovergang over diezelfde waarde moeten worden afgerekend in het vermogenswinstregime, want anders ontstaat er een heffingslek. Het huidige wetsvoorstel voorziet (nog) niet in zo'n eindafrekening maar ik neem aan dat dit nog wel zal worden hersteld; het is immers nog geen 2028. Maar, erger, er moet dan dus worden afgerekend over een papieren winst die niet wordt gerealiseerd en die gedurende een (mogelijk groot) aantal jaren is geaccumuleerd. Dat kan dus een grote vermogensgroei zijn die dan met 36% wordt belast. Dat kan tot serieuze betalingsproblemen leiden bij belastingplichtigen. In box 2 hebben we voor dit soort situaties van sfeerovergang het zogenoemde fictief aanmerkelijk belang bedacht – belastingplichtigen kunnen ervoor kiezen in box 2 belast te blijven, ook al betref het eigenlijk een box 3-belang – juist om dit soort liquiditeitsproblemen te voorkomen. Dit kan men in box 3 ook doen uiteraard – naar keuze blijft de belastingplichtige dan in het vermogenswinstregime met zijn aandelen in de *ex-start-/scale-up*, maar dan vermoed ik dat iedereen hiervoor zal kiezen. Dan is het veel eenvoudiger om voor een integrale vermogenswinstbelasting te kiezen.

Onderdeel van een vermogensaanwasbelasting is de jaarlijkse waardering van de bezittingen en de schulden naar de werkelijke waarde. Voor bezittingen waarvoor een markt bestaat, denk aan beursaandelen of staatsobligaties, zal dat niet problematisch zijn. Maar voor bezittingen, waarvoor die markt niet bestaat, wel. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de <5%-aandelenbelangen in familiebedrijven. Ervaring met de bedrijfsopvolgingsregeling leert dat zo'n aandelenwaardering altijd tot veel discussies met de Belastingdienst leidt, omdat niemand die werkelijke waarde echt weet. Bij de bedrijfsopvolgingsregeling is dat maar eenmaal, bij het overlijden of de schenking, maar in box 3 moet dit elk jaar gebeuren. Ik denk niet dat we dit belastingplichtigen en de Belastingdienst moeten aandoen. In een vermogenswinstbelasting hoeft dit allemaal niet. Nu kan men zeggen dat dit onder de huidige forfaitaire vermogensrendementsheffing in box 3 ook al zo is. Dat is ook zo, maar het maakt nogal wat uit of je een forfaitair rendement van (thans) 6% neemt over die waarde van de aandelen en dat belast tegen 36% of je belast de daadwerkelijke waardeverhoging tegen 36%. Dit laatste heeft een veel grotere liquiditeits-impact. En dan rijst dus ook de vraag, waarvan de belastingplichtige die hogere box 3-heffing over de waardeverhoging van de aandelen moet betalen, want hij ontvangt geen liquiditeiten. Niet zelden is dit in familiebedrijven niet uitkeerbaar als dividend. En vanwege het zeer geringe belang van minder dan 5% heeft de belastingplichtige ook niet de macht om zich dividend te laten uitkeren.

Daarvoor is hij immers afhankelijk van de andere (meerderheids)aandeelhouder(s). Niet voor niets voorzag het conceptwetsvoorstel WWR-box 3 (consultatieversie) ook in een vermogenswinstbelasting voor deze <5%-belangen in box 3. Helaas kon dat niet doorgaan vanwege (vermeende) staatssteun. Kiezen we voor een integrale vermogenswinstbelasting, dan is ook dit liquiditeitsprobleem opgelost. En is er ook geen staatssteun, want dan wordt al het beleggingsvermogen in box 3 op dezelfde wijze belast. Staatssteun is er immers alleen als een bepaalde sector een gunstigere fiscale behandeling krijgt.

Alles overziende concludeer ik dat de vermogenswinstbelasting op dit moment het meest opportuun is. Daarmee serveer ik de vermogensaanwasbelasting niet definitief af. Maar die moet men alleen invoeren als die past in de rest van de IB en VPB en in de internationale context. Dit laatste is het lastigst, maar dat zou dan de opdracht zijn aan het Ministerie van Financiën: treedt binnen de EU, of liever nog binnen de OESO, in gesprek met andere landen om te bezien in hoeverre een vermogensaanwasbelasting kan worden ingevoerd. En betrek daarbij dan ook de discussie over een internationale minimumbelasting voor de wat wel wordt genoemd *High Net Worth Individuals* (HNWI), zoals we die sinds enige jaren ook kennen voor multinationale ondernemingen. Een vermogensaanwasbelasting is veel minder gemakkelijk te ontgaan dan een vermogenswinstbelasting, dus past heel goed in zo'n minimumbelasting voor HNWI's. Een minimumbelasting invoeren die men vervolgens gemakkelijk kan ontgaan, heeft immers geen zin.

3. *Eigen woning*

Hoewel geen onderdeel van de WWR-box 3, ten onrechte overigens naar mijn mening, maak ik van deze gelegenheid gebruik om een andere kwestie onder de aandacht te brengen en dat is de eigen woning. Want die discussie gaat naar mijn mening helemaal de verkeerde kant op, omdat men zich richt op de verkeerde maatregel.

Er is een duidelijke samenhang tussen box 3 en de eigen woning. Toen in 2001 de forfaitaire vermogensrendementsheffing in box 3 is ingevoerd, is besloten om de eigen woning daarbuiten te laten. Dit is om louter politieke redenen van de hypotheekrenteaftrek gedaan. In die toenmalige box 3 was rente op schulden immers niet aftrekbaar, dus voor de eigen woning ook niet. Met betrekking tot de eigen woning vond de politiek dit ongewenst en heeft de eigen woning toen in box 1 erbij 'geprutst'. Daar hoort die natuurlijk helemaal niet in thuis, want kenmerk van box 1 is dat het allemaal inkomensbronnen zijn die een relatie hebben met arbeid: winst uit onderneming, resultaat uit overige werkzaamheden en loon. Eigen woning heeft dat niet. Maar omdat in die toenmalige box 3 rente van schulden niet meer aftrekbaar was en men dat voor de eigen woning ongewenst vond, is de eigen woning in box 1 geplaatst, omdat box 3 niet voorzag in enige renteaftrek.

Nu doet zich de unieke gelegenheid voor om de eigen woning zijn natuurlijke plaats weer te laten innemen. Vanaf 2028 is namelijk alle rente van schulden weer, net als vóór 2001, aftrekbaar. Dit geldt ook voor de consumptieve rente, waartegenover geen belaste inkomsten staan. Denk aan schulden voor de boot, de auto, het schilderij of de vakantie. In dat verband heeft mij de discussie van de afgelopen tijd om dan voor eigen woningen de hypotheekrenteaftrek af te schaffen zeer verbaasd. Dat is nu aan de vooravond van de nieuwe box 3 een achterhaalde discussie. Als vanaf

2028 alle rente van schulden, in box 1, box 2, box 3 in de IB en in de VpB, aftrekbaar is, waarom zou je die renteaftrek voor de eigen woning dan uitsluiten? Dat is niet logisch. Te meer daar de eigen woning doorgaans toch als een nuttigere uitgave wordt beschouwd dan bijvoorbeeld de boot of het schilderij.

Voorts treft men met de afschaffing van de hypotheekrenteaftrek ook de verkeerde groep, namelijk de jongeren. Bekend is dat jongeren die hun eerste eigen woning kopen, de starters, grote moeite hebben om de eigenwoningmarkt te betreden vanwege de hoge woningprijzen.¹ Schaf je de hypotheekrenteaftrek af, dan tref je die groep nog harder, want die is dan nog minder in staat om een eigen woning aan te schaffen. Dat lijkt mij dus niet verstandig. Afschaffing van de hypotheekrenteaftrek was in 2001 wellicht een goed idee maar is dat nu, anno 2026, aan de vooravond van de nieuwe box 3 niet meer. Die moet dus gehandhaafd blijven. Daarmee is dan ook gelijk de ‘2031-problematiek’ opgelost. De maximale 30-jaarstermijn die in 2001 is geïntroduceerd voor hypotheekleningen in box 1 moet dan ook uit de wet worden geschrapt. Dan blijft voor iedereen ook na 2030 de hypotheekrente aftrekbaar. Doet men dit overigens niet, dan zal men constateren dat het doel niet wordt bereikt. De eigenwoninglening verschuift na de 30-jaarsperiode dan namelijk van box 1 naar box 3, voor het eerst dus per 1 januari 2031. Maar in box 3 is die rente dan, vanaf 2028 al, nog steeds aftrekbaar. Dus door de wijziging van box 3 per 1 januari 2028 is feitelijk de angel al uit de ‘2031-problematiek’ getrokken. Alleen vindt die aftrek dan plaats in box 3 en niet meer in box 1, met als bijkomend effect dat alleen vermogenden die renteaftrek kunnen effectueren en onvermogenden niet, omdat die geen of onvoldoende box 3-inkomen hebben. Het schrappen van de hypotheekrenteaftrek vergroot dus de vermogensongelijkheid. Maar hoe men er dus ook naar kijkt, die hypotheekrenteaftrek blijft toch al gewoon voortbestaan, ook na 2031. Handhaaf die aftrek in box 1 door de 30-jaarstermijn in box 1 voor eigenwoningleningen te schrappen.

Ik heb wel een ander voorstel met betrekking tot de eigen woning. Kijken we namelijk wederom naar de nieuwe box 3 vanaf 2028, dan zien we dat in dat systeem vermogenswinsten van vastgoed belast zijn op het moment van verkoop (vermogenswinstregime). Dat kunnen we ook doen met de verkoopwinsten van eigen woningen. De eigen woning is straks vanaf 2028 namelijk nog het enige vermogensbestanddeel, waarvan vermogenswinsten onbelast blijven. Elders in box 1, box 2 en box 3 in de IB en in de VpB zijn vermogenswinsten van alle vermogensbestanddelen bij verkoop belast. Alleen de verkoopwinst van de eigen woning niet. Dus om de eigen woning ook op dit punt meer in het spoor te trekken, moeten we vanaf 2028 eigenwoningwinsten ook gaan belasten, tegen effectief hetzelfde tarief als in box 3. Dat kan door de eigen woning over te hevelen naar box 3 maar dan hebben veel (door)starters niets meer aan de hypotheekrenteaftrek vanwege te gering box 3-inkomen (zie hierboven). Dit kan ook door de eigen woning in box 1 te handhaven, net als nu, maar te belasten tegen het 1^e schijftarief van net geen 36%. Dat is bijna hetzelfde tarief als in box 3.

Nog beter is het mijns inziens trouwens om de miskleun uit 2001, toen de afzonderlijke boxen in de inkomstenbelasting zijn ingevoerd, weer terug te draaien en terug te keren naar het oude synthetische inkomensbegrip onder de Wet IB 1964 van vóór 2001. Er lijkt ook een soort misverstand te bestaan dat verschillende tarieven voor verschillende inkomens alleen kan bij afzonderlijke boxen, maar dat is onzin. De oude Wet IB 1964 kende een synthetisch

---

¹ Wat natuurlijk mede is veroorzaakt door de hypotheekrenteaftrek maar dat is nu eenmaal een gegeven.

inkomensbegrip met verschillende tarieven voor dividenden, inkoop en liquidatie en aanmerkelijkbelanginkomen. Dat is allemaal eenvoudig vorm te geven binnen een synthetisch inkomensbegrip. Stappen we af van die merkwaardige boxensystematiek, dan kan de eigen woning ook gewoon weer in de bron inkomsten uit vermogen worden opgenomen, zoals dat vóór 2001 ook het geval was.² Laten we nu dan ook gelijk op dit eigenwoningdossier doorpakken!

4. Erf- en schenkbelasting

De discussie over de nieuwe box 3 kan natuurlijk niet los worden gezien van de discussie over de (al dan niet bestaande) vermogensongelijkheid. In deze discussie dient ook de erf- en schenkbelasting te worden betrokken, omdat die effectief op dezelfde doelgroep ziet, namelijk de vermogenden. De erf- en schenkbelasting is namelijk de ‘grote gelijkmaker’. De huidige Nederlandse erf- en schenkbelasting maakt dit echter in het geheel niet waar. Die is thans vlees noch vis. De erf- en schenkbelasting maakt op dit moment nog geen 1,5% uit van de totale belastingopbrengsten van de Nederlandse Staat. Dat is verwaarloosbaar. Bij zo’n lage opbrengst is mijn advies: schaf hem dan maar af. Het is een belasting met een hoge irritatiegraad bij belastingplichtigen en één die veel uitvoeringscapaciteit vergt bij de Belastingdienst en in de adviespraktijk. Dat is die opbrengst van nog geen 1,5% niet waard. Doe een half procent bij het BTW-tarief of, nog beter, schaf het lage BTW-tarief af, en de opbrengst van de erf- en schenkbelasting is meer dan terugverdiend.

Of, en dat is misschien beter als men meent dat het vermogen ongelijk is verdeeld en men daar iets aan wil doen, zorg dan dat de erf- en schenkbelasting zijn faam als de ‘grote gelijkmaker’ waarmaakt. Dit betekent vooral dat men de huidige bedrijfsopvolgingsregeling die 75% van het ondernemingsvermogen boven € 1,5 mln. vrijstelt, drastisch versobert en wellicht de tarieven verhoogt. Ik zeg niet dat dit moet gebeuren, dit is een zuiver politieke keuze, ik constateer slechts dat de huidige erf- en schenkbelasting niks doet. Hij brengt amper iets op en herverdeelt het vermogen ook niet.

Ik wil nog wel meegeven dat, als men de erf- en schenkbelasting wil aanscherpen, men dan in elk geval ook iets moet doen aan, wat ik noem, het ‘buitenlandlek’, want anders zullen vermogenden vooral het land verlaten om aan die heffing te ontkomen. Dit kan op 2 manieren: 1. óf een hek om Nederland plaatsen door bij emigratie af te rekenen 2. óf internationale afstemming, waarbij andere landen ook adequate erf- en schenkbelastingen heffen bij overlijden en schenken, zodat emigratie geen fiscaal voordeel meer oplevert. Een combinatie van beide kan ook: internationale afstemming én een eindafrekening voor emigraties naar landen die zich aan de internationale samenwerking onttrekken. Mijn persoonlijke voorkeur heeft dit laatste. Dit doet meer recht aan de traditionele internationale georiënteerdheid van Nederland en het besef dat Nederland maar een klein grondgebied heeft en voor haar welvaart afhankelijk is van het grote buitenland, dan een ongenuanceerde eindafrekening of *trailing tax*, waar wel eens voor wordt gepleit.³ In die

---

² En zijn we ook de ongemakkelijkheid kwijt dat box 2-verliezen alleen in box 2 kunnen worden verrekend, wat vaak niet kan, en er weer een afzonderlijke belastingkortingsregeling nodig was om het box 2-verlies tegen 24,5% te kunnen verrekenen met de box 1-belasting die er vaak nog wel is. Dan kan dat ook gelijk worden afgeschaft.

³ Naar mijn mening had dit ook in 1997 met de conserverende aanslag voor aanmerkelijkbelanghouders moeten gebeuren: emigreert de aanmerkelijkbelanghouder naar een land met een adequate *capital gains tax*, dan is eindafrekening bij emigratie naar Nederland niet nodig. Alleen bij emigraties naar landen zonder zo’n *capital gains*

internationale afstemming kan men dan ook gelijk de vermogensaanwasbelasting betrekken (zie onder 2.). Men slaat dan twee vliegen in één klap.

5. Enkele meer technische kwesties

a. *Bijtelling wegens eigen gebruik tweede (vakantie)woning*

In de nieuwe box 3 is voorzien in een bijtelling voor eigen gebruik van de tweede (vakantie)woning, de zogenoemde vastgoedbijtelling. Hoewel zo'n bijtelling theoretisch verdedigbaar is, is het praktisch wel onwenselijk en zal tot veel discussies met de Belastingdienst leiden. Nog los van het feit dat deze vastgoedbijtelling weer wanstaltig ingewikkeld is gemaakt. Er moet namelijk onderscheid worden gemaakt in de mate van verhuur:

- Bij ten minste 90% verhuur zijn de daadwerkelijke huurinkomsten belast en alle (onderhouds)kosten aftrekbaar;
- Bij minder dan 10% verhuur vindt de vastgoedbijtelling plaats van 3,35% van de WOZ-waarde; en
- Bij verhuur tussen 10% en 90% moet men de hoogste van die twee nemen.

Waarom dit laatste systeem niet überhaupt kan gelden in alle gevallen, ontgaat mij. Neem altijd de hoogste van óf de daadwerkelijke opbrengsten minus kosten óf 3,35% van de WOZ-waarde, dan hoeft dat eerste onderscheid niet te worden gemaakt want er rijzen al vragen hoe die percentages moeten worden toegepast. Daar zou het kabinet en/of de Kamer nog eens nader naar moeten kijken naar mijn mening om een en ander te versimpelen.

Maar basisprobleem van die vastgoedbijtelling blijft dat burgers belasting moeten betalen over een forfait en dat pruimt men maar matig. Men mag dus verwachten dat hiertegen, net als tegen de box 3-forfaits, zal worden geprocedeerd. Dus het zal weer jaren duren voordat hier duidelijkheid over komt. Dus ik zou willen voorstellen: overweeg dit nog eens goed en kijk of er een andere oplossing voor kan worden gevonden. Een idee zou kunnen zijn om die vastgoedbijtelling weer in mindering te brengen op de opbrengst bij verkoop, min of meer vergelijkbaar met wat we in box 2 doen met het fictieve rendement voor aandelenbeleggingen in buitenlandse laagbelaste beleggingslichamen of vrijgestelde beleggingsinstellingen. Dat fictieve rendement verhoogt de verkrijgingsprijs van de aandelen, zodat bij verkoop van de aandelen minder box 2-belasting is verschuldigd. Wat ook kan, is de vastgoedbijtelling beperken tot de perioden gedurende een jaar, waarin de belastingplichtige de tweede woning daadwerkelijk zelf gebruikt, als compenserende fiscale maatregel voor de (niet-aftrekbare) huur die hij anders voor een vakantiewoning had moeten betalen. Maar beide ideeën zouden nader moeten worden onderzocht op hun wenselijkheid en haalbaarheid.

b. *'Arm's length'-principe*

In de WWR-box 3 wordt net als in de huidige tegenbewijsregeling een zakelijkheidsprincipe voor particulieren geïntroduceerd. Dat is vanuit praktisch oogpunt onwenselijk – ik vrees dat veel particulieren dit niet gaan begrijpen – maar ik vrees onontkoombaar. Ik zou het liever niet zien,

---

tax, is een conserverende aanslag op zijn plaats. Dat waren destijds ook de voorbeelden die werden genoemd (met name België). We zien in de praktijk namelijk allerlei oneffenheden en *mismatches* bij emigraties naar landen met een met de Nederlandse box 2-heffing vergelijkbare heffing. Belangrijkste is dat de meeste landen geen *step up* verlenen bij binnenkomst, zodat dubbele heffing optreedt. De huidige conserverende aanslag is te ongenueanceerd en gaat uit van een te eng nationalistisch denken.

maar ik zie ook niet hoe men deze problematiek dan wel zou moeten oplossen. Wel een heel goed idee is dat de wet bepaalt dat leningen tussen natuurlijke personen altijd op de nominale waarde worden gewaardeerd. Daarmee voorkomt men dat de schuldeiser een verlies in aftrek brengt zonder de schuldenaar een dienovereenkomstige winst in aanmerking neemt. Maar dit geldt niet voor de rente op deze leningen. Die moet wel naar zakelijkheid worden gecorrigeerd als die te laag of te hoog is. Een in de praktijk veel voorkomend geval is de bekende papieren schenking (schuldigerkenning uit vrijgevigheid) waarop, vanwege de erfbelasting, een onzakelijk hoge rente van minimaal 6% moet worden betaald. Eén ding kan men wel zeker bevroeden: dit gaat tot veel discussies met de Belastingdienst leiden, net zoals we dit zien bij dga's en hun bv's. Meer praktische oplossingen met betrekking tot dit punt zijn wel zeer gewenst.

c. Startwaarde woningen per 1 januari 2028

In het vermogenswinstregime in de WWR-box 3 voor vastgoed en aandelen in *start-* en *scale-ups* is terecht voorzien in de vaststelling van een nieuwe startwaarde per 1 januari 2028. Voor woningen is dit de WOZ-waarde 2029 met waardepeildatum 1 januari 2028. Betreft het verhuurde woningen dan moet hierop nog een leegwaarderatio worden toegepast die leidt tot een lagere waardering dan 100% van de WOZ-waarde. Vertrekt de huurder na 1 januari 2028, dan leidt dat gelijk tot een waardestijging van de woning die bij verkoop van de woning wordt belast. De vraag is of dat wenselijk is. In extremo kan dit ertoe leiden dat verhuurders hun huurders vóór 1 januari 2028 op straat zetten (om ze na 1 januari 2028 weer te laten terugkeren), want dan is de woning op 1 januari 2028 niet verhuurd en geldt als startwaarde 100% van de WOZ-waarde zonder leegwaarderatio. Dat is natuurlijk niet wenselijk. Dus ik roep op om hier nog eens nader naar te kijken of het misschien niet verstandiger is om in alle gevallen uit te gaan van 100% van de WOZ-waarde, al realiseer ik mij dat er bij verkoop van de woning in verhuurde staat dan mogelijk een aftrekbaar vermogensverlies ontstaat. Anderzijds, de WOZ-waarde is doorgaans ook wel lager dan de werkelijke waarde in het economische verkeer, dus dat zou elkaar dan weer kunnen opheffen.

Soortgelijke overgangsproblematiek geldt voor onderhoud. In de WWR-box 3 zijn onderhoudskosten vanaf 2028 aftrekbaar en tot 2028 niet. Men kan dan voorzien dat belastingplichtigen, met name verhuurders van woningen, hun onderhoud zullen uitstellen tot na 2027, want dan kunnen ze die kosten aftrekken. Hun huurders blijven tot 2028 dus kampen met achterstallig onderhoud. Ook dat lijkt mij niet wenselijk, al zie ik ook niet onmiddellijk hoe men dit kan oplossen.

d. Verliesdrempel en heffingsvrij inkomen

De WWR-box 3 voorziet in een verliesdrempel van € 500 en een heffingsvrij inkomen van € 1800. Dit laatste heeft alweer geleid tot consternatie bij wisselende inkomens. Die € 1800 is namelijk niet mee te nemen naar het volgende jaar als die in een jaar onvoldoende kan worden benut. In de Tweede Kamer is al voorgesteld om dit wel mogelijk te maken. Hoewel sympathiek maakt dit het systeem weer ingewikkelder. Mijn voorstel is om die beide drempels te laten vervallen. De onderbouwing ervoor is maar matig en in een nieuwe box 3, gebaseerd op een werkelijk rendement, horen die ook niet. Daarbij bestaat zo'n verliesdrempel van € 500 ook niet in box 1 en in box 2, dus waarom dit in box 3 dan wel zou moeten, ontgaat mij. Doe dit dus niet.

5. *Samenvattend*

Ik vat het voorgaande als volgt samen:

1. Voer in box 3 een integrale vermogenswinstbelasting in en een vermogensaanwasbelasting pas nadat hierover in internationaal EU- of OESO-verband overeenstemming is bereikt teneinde internationale aansluitproblemen te voorkomen;
2. Met een integrale vermogenswinstbelasting verdwijnt tevens de sfeerovergangsproblematiek binnen box 3 (van het vermogenswinstregime naar het vermogensaanwasregime) voor aandelen in *start-* en *scale-ups* en men voorkomt jaarlijkse discussies met de Belastingdienst over de werkelijke waarde van <5%-aandelenbelangen in familiebedrijven;
3. Met betrekking tot de eigen woning moet de hypotheekrenteaftrek in stand blijven maar moeten eigenwoningwinsten bij verkoop, maar uiterlijk bij overlijden, worden belast;
4. De erf- en schenkbelasting kan in zijn huidige vorm beter worden afgeschaft, want levert amper iets op maar kent wel hoge perceptiekosten. Versterking van de erf- en schenkbelasting kan alleen door middel van internationale afstemming om te voorkomen dat vermogenden anders het land verlaten.
5. Heroverweeg de vastgoedbijtelling überhaupt maar, als die blijft bestaan, vereenvoudig die in elk geval, heroverweeg het zakelijkheidsprincipe en de startwaarde van woningen per 1 januari 2028 (WOZ-waarde met leegwaarderatio) en schaf de verliesdrempel (€ 500) en het heffingsvrij inkomen (€ 1800) af.

Ik heb gezegd!